

Arbeidsdriften: Fortidens levninger – fremtidens muligheter (kortversjon)

Forslag til ny strategisk plan for arbeidsdriften

I arbeidsgruppas mandat og i Stortingsmelding nr. 37 *Straff som virker* (2007 og 2008) er det tydelig nedfelt at aktivisering og kompetansebygging skal være de viktigste målsettingene med dagens arbeidstilbud til innsatte. Arbeidsgruppas kartlegging har avdekket at det mange steder er lite overensstemmelse mellom disse ambisjonene og de «verktøy» som benyttes. Arbeidstilbudene til innsatte preges i dag av yrker som i liten grad etterspørres i det norske arbeidsmarkedet, slik som trevare, mekanisk og skogbruk. Sysselsettingen er også i stor grad konsentrert rundt produksjon. Dette til tross for at det norske arbeidsmarkedet er blitt mer og mer tjenestebasert.

På den annen side er det flere eksempler på enheter som klarer å jobbe systematisk, nytenkende og målrettet med å gi innsatte muligheter for kompetansebygging og kvalifisering til arbeidslivet. Dette til tross for at ressursene er begrensede, bygningsmassen kan være uegnet, og at det ofte er vanskelig å drive en utadrettet virksomhet i et fengsel.

Svak ledelse

I arbeidsgruppas øyne er det ikke først og fremst på enhetsnivå at de store forbedringene bør finne sted. Arbeidsdriftens største problem er at den sentrale styringen er svak og i mange tilfeller helt fraværende; virksomheten måles ikke på hvorvidt den faktisk gir innsatte bedre muligheter etter løslatelse. Direktoratet har derfor lite belegg for å si at målsettingene i Stortingsmelding nr. 37 *Straff som virker* faktisk blir realisert.

Den svake styringen fører til svært variert praksis, vektlegging av produksjon fremfor kompetansebygging og manglende faglig støtte til å imøtekomme utfordringer. Arbeidsgruppa foreslår derfor konkrete organisatoriske endringer og en mer aktiv styring av virksomheten. Arbeidsgruppa ser det som helt nødvendig at det etableres faglinje fra direktoratet til enhetene der det settes av minst ett årsverk til arbeid med arbeidstilbud for innsatte. Dette vil kunne bidra til at faglige relevante mål blir integrert i etatsstyringen og at enhetene får den faglige støtte de trenger.

Arbeidsgruppa foreslår også at det utarbeides målparametere som faktisk sier noe om hvorvidt målsettingene med aktiviseringen blir oppfylt. Disse rapporteringspunktene er oppsummert under punkt 10.5.1.

Arbeidsdriften får i altfor stor grad leve sitt eget liv på siden av fengslenes og kriminalomsorgens øvrige virksomhet. Arbeidsgruppa mener dette i stor grad kan føres hen til arbeidsdriftens parallelle hierarkiske struktur med egne titler og grader. Det

foreslås derfor å oppheve dagens stillingstitler og la alle aktivitetstilbud være organisert under én og samme leder. Arbeidsgruppa ser her for seg en organisering på tre nivåer:

Driftsleder - aktivitet

- Tilrettelegging for samarbeidende etater som også tilbyr aktiviteter for innsatte.
- Faglig ansvar for arbeidstilbud, programvirksomhet, fritidsaktiviteter og andre aktivitetstilbud
- Ansvar for administrative oppgaver i tilknytning arbeidstilbud og etatssamarbeid.
- Personalansvar for alle ansatte i fengselet som jobber med aktivitetstilbud til innsatte.

Avdelingsleder – aktivitet

- Faglig og administrativt ansvar for en konkret virksomhet.
- Personalansvar for ansatte ved den konkrete virksomheten (der det er hensiktsmessig).

Arbeidsleder – aktivitet

- Ansatt med særlig ansvar for aktivisering av innsatte (omfatter ikke fengselsbetjenter som deltar i programvirksomhet eller andre aktiviteter).

Arbeidsgruppa mener også «arbeidsdrift» er et uheldig begrep da det kan sies ikke å intuitivt omfatte arbeid utenfor verkstedene, som for eksempel rengjøring, utearbeid, kjøkken, vaskeri etc. I stedet bør kriminalomsorgen bruke begreper som *arbeidstilbud* og *aktivitetstilbud*.

Ny organisasjonsform må vurderes

Arbeidsgruppa mener de ovennevnte tiltakene vil gi innsattes arbeidstilbud et vist løft. Likevel tror vi det er klare grenser for hvor gode kriminalomsorgen kan bli på dette området. Tilbakeføring til arbeidslivet er nemlig svært krevende og forutsetter at virksomheten har høy kompetanse på mange områder. Det har for eksempel vist seg vanskelig for kriminalomsorgen å tilby arbeidsplasser relevante for et arbeidsmarked i stadig utvikling. Arbeidsgruppa mener dette i stor grad henger sammen med at kunnskap om arbeidsmarkedet ikke er en av kriminalomsorgens kjernekompetanser. Det kan i tillegg settes spørsmålstegn ved hvorvidt arbeidsmarkedskunnskap kan eller bør bli et viktig kompetanseområde i kriminalomsorgens portefølje.

Arbeidsgruppa mener derfor det bør gjennomføres en grundig utredning av alternative organiseringer av arbeidstilbudene til innsatte. Dette vil blant annet innebære en vurdering av hvorvidt kriminalomsorgen er rett aktør for denne oppgaven. Arbeidsgruppa har skissert tre mulige alternativer som bør utredes nærmere:

- Arbeidstilbud organisert under opplæringsetaten (skolen)
- Arbeidsdriften organisert som et statlig foretak
- Organisatorisk samordning av arbeid, skole, programvirksomhet og fritid

Tilbud tilpasset de innsatte

Mange innsatte har sammensatte utfordringer innen for eksempel helse, bolig og rus, og det er ikke nødvendigvis manglende fagkompetanse som er deres største hindring fra å kunne ta del i arbeidslivet. Skal mange innsatte ha mulighet til å styrke sin posisjon på arbeidsmarkedet, må det jobbes parallelt på flere fronter. Arbeidsgruppa etterlyser i denne sammenheng oppdatert kunnskap om innsatte i norske fengsler, både på individuelt og aggregert nivå. Dette vil gjøre kriminalomsorgen og samarbeidende etater bedre i stand til å imøtekomme den enkeltes behov og samtidig ta de nødvendige strategiske grep på sentralt nivå.

Arbeidsgruppa mener systematisk kartlegging av innsattes totale behov, forutsetninger og interesser er veien å gå dersom man skal kunne imøtekomme de innsattes ofte sammensatte og varierte behov. Arbeidsgruppa ser derfor med stor spenning på den pågående utprøvingen av kartleggingsverktøyet BRIK.

Det er en klar fordel dersom domfelte tilbys kartleggingsamtale og rådgivning før innkalling til straffegjennomføring. Dette vil gjøre det lettere å velge enhet for gjennomføring basert på en totalvurdering av innsattes behov. En slik samtale vil også gi domfelte kunnskap om hvilke muligheter som finnes og på den måten kunne heve motivasjonen til å bruke straffegjennomføringen til noe konstruktivt.

Mange varetektsinnsatte går rett fra varetekt til domssoning. Arbeidsgruppa mener at den varetektsinnsatte selv, kriminalomsorgen og samarbeidende etater bør benytte denne tiden til å forberede evt. tiltak. Arbeidsgruppa mener derfor at varetektsinnsatte også bør tilbys kartleggingsamtaler.

Utlendinger

Det har skjedd omfattende endringer i innsattbefolkningen siden arbeidsdriften sist ble lagt under lupen i rapporten *Arbeidsdriften - den sterkeste av alle drifter?* (2004). For eksempel er en tredjedel av de innsatte i dag utenlandske statsborgere.

Det er helt avgjørende at innsatte med begrensede norsk- og engelskferdigheter er tilstrekkelig orientert om norsk kultur, grunnleggende prinsipper bak norsk kriminalomsorg og rettsvesen samt sine rettigheter og muligheter under opphold i fengsel.

Å utforme arbeidstilbud tilpasset utenlandske innsatte handler ellers i stor grad om det samme som å lage gode tilbud til andre innsatte: man trenger kunnskap om den innsatte og man trenger kunnskap om det arbeidsmarkedet vedkommende skal tilbakeføres til. Dette er kompetanse som må erverves ved aktuelle enheter samt regionalt og sentralt nivå.

Arbeidsgruppa mener det vil være hensiktsmessig å satse på engelsk som arbeidsspråk overfor innsatte som ikke skal tilbake til det norske samfunnet. Kriminalomsorgen bør i denne sammenheng legge til rette for og ta initiativ overfor opplæringssetaten for å tilby kurs og yrkesrettet utdanning på engelsk. Denne kompetansen bør konsentreres til de enheter der det er mange utenlandske innsatte som ikke skal tilbake til det norske samfunnet.

Bredere tilbud til kvinnelige innsatte

Arbeidstilbudene ved de rene kvinnefengslene gir i liten grad muligheter for formell kompetansebygging sammenlignet med de andre fengslene. Utvalget av arbeidstilbud er også langt smalere. Dette henger sammen med at disse enhetene er relativt små og fåtallige.

Skal kriminalomsorgen kunne tilby et likeverdig tilbud til kvinnelige innsatte, må utvalget ved disse enhetene være bredere. Tatt i betraktning at kvinnelige innsatte har få alternative soningssteder, bør de få enhetene også ha et bredere tilbud enn de øvrige fengslene.

Arbeidsgruppa mener det er klare holdepunkter for å påstå at blandede fengsler gir dårligere arbeidstilbud til kvinnelige innsatte. Selv med utbygging av egne enheter for kvinner vil det nok likevel være behov for å la enkelte kvinner gjennomføre straff eller varetekt sammen med menn. Arbeidsgruppa mener dette understreker behovet for at det foretas nødvendige sikkerhetsmessige tiltak ved de aktuelle enhetene slik at kvinner sikres et likeverdig tilbud. For å sikre at dette skjer i praksis, vil det i arbeidsgruppas øyne være behov for å lovfeste at kjønn verken indirekte eller direkte skal kunne brukes som begrunnelse for å forskjellsbehandle innsatte med tanke på et likeverdig aktivitetstilbud. Med «likeverdig» mener arbeidsgruppa at bredden i tilbudet og mulighetene for kompetansebygging relevant for arbeidslivet skal være tilsvarende.

Hvor er NAV?

I samarbeidsavtalen mellom kriminalomsorgen og arbeids- og velferdsetaten NAV av 2006 står det eksplisitt at arbeidsdriften skal være involvert i samarbeidet mellom etatene. Likevel viser arbeidsgruppas kartlegging at arbeidsdriften i svært liten grad samarbeider direkte med NAV om evt. tiltak. Dette er i våre øyne forsømmelse av en gylden mulighet. Arbeidsdriften kan være en svært nyttig samarbeidspartner med tanke på å gjennomføre arbeidsrettede tiltak i fengsel. Arbeidssituasjonen er også en god måte å bli kjent med innsattes behov og interesser. NAV burde derfor i langt større grad benytte seg av disse mulighetene. Dette vil gjøre det lettere å iverksette tiltak i fengsel som kan fortsette etter løslatelse. Etter endt fengselsopphold kan det være langt mer krevende å få utført f. eks. behovs- eller arbeidsevnevurdering.

Evalueringer av samarbeidsprosjekter som *TAFU* og *Fra fengsel til kvalifiseringsprogram*, viser den avgjørende verdien av at samarbeidende etater trekker

i samme retning og at det ytes samtidige tjenester. Arbeidsgruppa mener dette er et sterkt argument for at NAV bør være tilstede med faste medarbeidere ved samtlige fengsler eller geografisk adskilte underavdelinger.

Arbeidsgruppa mener den eksisterende samarbeidsavtalen mellom kriminalomsorgen og Arbeids- og velferdsetaten (NAV-stat) av 2006 ikke i stor nok grad tydeliggjør NAV og kommunenes ansvar for innsatte i norske fengsler. Arbeidsgruppa mener et rundskriv på departementsnivå etter modell av samarbeidet mellom kriminalomsorgen og opplæringssetaten (Rundskriv G-01/2008) vil gi et tydeligere signal ut til etatene enn en samarbeidsavtale. Arbeidsgruppa foreslår derfor at Kriminalomsorgsdirektoratet tar initiativ til et slikt rundskriv.

Formalisert kunnskap

Formalisert kunnskap vil i økende grad blir et krav for deltakelse i arbeidslivet. Samtidig viser framskrivninger at det i fremtiden vil være økt etterspørsel etter arbeidstakere med yrkesfag. Arbeidsgruppa understreker i denne sammenheng nødvendigheten av at innsatte i norske fengsler tilbys opplæring i henhold til opplæringsloven og at kriminalomsorgen i samarbeid med skolen legger til rette for gjennomføring av yrkesfaglig opplæring i fengselet.

Kriminalomsorgens bygningsmasse utgjør en betydelig utfordring for et godt samarbeid mellom fengslene og skolene. Arbeidsgruppa mener i denne sammenheng at samlokalisering av arbeidstilbud og samarbeidspartnere som NAV og skole bør være et bærende prinsipp ved prosjektering av nye fengsler, nybygg eller ombygninger.

Vend blikket mot samfunnet utenfor

Arbeidsgruppa mener løsningene på de utfordringer mange innsatte sliter med, i all hovedsak er å finne i det samfunnet de faktisk skal tilbakeføres til. Et styrket forvaltningssamarbeid og en klarere markedsorientering av arbeidsdriften er derfor viktige elementer for å lykkes.

I dag er mye av arbeidstilbudet sentrert rundt produksjon av f. eks trevare og produkter solgt på markeder og lignende. Dette gir i mindre grad arbeidsplasser relevant for det ordinære arbeidsliv. Årsaken til at kriminalomsorgen likevel velger denne type produksjon, handler i stor grad om at slike produkter er lett omsettelige. Arbeidsgruppa mener et større kommersielt nettverk og mer kunnskap om markedet for produkter og tjenester vil utvide kriminalomsorgens handlingsrom. På denne måten vil det bli lettere å utforme arbeidsplasser av hensyn til læringsverdi for de innsatte.

Arbeidsgruppa tror et tettere samarbeid med næringslivet, blant annet gjennom mer aktiv markedsføring av tjenester og produkter, kan åpne dørene for mange innsatte til

arbeidslivet. Salg og markedsføring er også en kompetanse som alltid vil etterspørres. Innsatte bør derfor i langt større grad tilbys arbeid og opplæring på dette feltet.

Kriminalomsorgen trenger sammensatt kompetanse

Dersom kriminalomsorgen skal kunne tilby relevant arbeid tilpasset en svært sammensatt innsattbefolkning, trenger etaten mye ulike kompetanser. Noen innsatte vil være nødt til å jobbe med sosiale ferdigheter, mens andre først og fremst trenger fagkompetanse. Derfor vil kompetanse innen miljøarbeid være viktigst ved enkelte arbeidstilbud, mens andre steder er den rene fagkompetansen mest avgjørende for kvaliteten. Det viktige poenget er at kriminalomsorgen må være utrustet med kompetanse tilpasset gruppen av innsatte som til enhver tid sitter ved den enkelte enhet. Kriminalomsorgen trenger derfor å rekruttere mange ulike utdanningsgrupper, både håndverkere, terapeuter, pedagoger etc.

Arbeidsgruppa mener arbeidsdriftens kompetansebehov på ingen måte harmonerer med hvordan ansatte avlønnes. Lønnsystemet for verksbetjenter synes å ta utgangspunkt i at det kun er behov for én bestemt utdanningsgruppe på ett bestemt nivå. Lønnstrinn 39 gir nemlig ingen rom for å differensiere lønnen basert på etterspurt kompetanse. Det eneste som kan gi lønnshopp, er ansenitet og opprykk til underverksmester, verksmester eller driftssjef. Verksbetjenter vil derfor i praksis kunne tape penger på å ta utdanning ved at de ikke opparbeider seg yrkesansenet mens de tar utdanning. Dette gjør det vanskeligere å rekruttere ønsket arbeidskraft, samtidig som det ikke oppmuntrer den enkelte arbeidstaker til kompetanseutvikling.

Avlønning tilpasset kompetanse vil gjøre etaten bedre rustet til å rekruttere dyktige medarbeiderne. Arbeidsgruppa vil derfor foreslå at KDI ved forhandlinger går inn for å flytte verksbetjenter ut av lønnsramme 39, og at det åpnes for differensiert avlønning basert på etterspurt kompetanse.

Det er viktig at enhver arbeidstaker som blir tilsatt i ved et fengsel har grunnleggende kunnskaper om etatens virksomhet. Arbeidsgruppa mener dette understreker behovet for et felles utdanningsopplegg for verksbetjenter og andre yrkesgrupper uten fengselsfaglig bakgrunn. Utdanningsopplegget bør først og fremst legge vekt på etatsspesifikke behov og må ikke være for omfattende. Utdanningen skal erstatte dagens verksbetjentutdanning og krediteres som høyere utdanning.

Fortidens levninger - fremtidens muligheter

Arbeid som en del av straffegjennomføringen er et produkt av historien; formet av skiftende paradigmer og mange steder bygninger oppført for over hundre år siden. Samtidig utgjør arbeidet kanskje den arenaen i fengselet som ligner mest på livet utenfor - et sted der de innsatte kan ta rollen som noe annet enn «fange» og «kriminell». Det å ha en jobb å gå til er avgjørende for å integreres på mange områder i samfunnet. Samtidig vil Norge ha behov for flere kvalifiserte arbeidstakere i fremtiden. Arbeid og kompetansebygging bør derfor være en prioritert del av framtidens kriminalomsorg.

Arbeidstilbudene i norske fengsler er på mange måter en levning fra fortiden. Å ta bedre vare på denne levningen kan også være nøkkelen til å lykkes i fremtiden.

Forslag til strategiplan

Hovedmål

Arbeidstilbudene til innsatte skal bygge opp under kriminalomsorgens målsettinger og formålet med straffen. Arbeidstilbudene skal drives slik at alle innsatte skal kunne aktiviseres. Innsatte skal gis mulighet for kompetansebygging relevant for det ordinære arbeidslivet gjennom arbeid under straffegjennomføring og varetekt.

Delmål 1.

Arbeidstilbudene skal gi innsatte reelle muligheter til å erverve seg kompetanse som kan styrke deres posisjon i arbeidsmarkedet.

Strategi	Tiltak
Øke mulighetene for formel kompetansebygging i arbeidstilbudene gjennom å satse på praksisnær opplæring.	Samlokalisere arbeidstilbud og skole der det er mulig, og la samlokalisering være et retningsgivende prinsipp ved prosjektering av ombygginger, nybygg eller nye enheter (kap. 8).
	Enhetene skal etablere planer for arbeid og opplæring (3 til 5 års planer) i samarbeid med skole og andre aktuelle samarbeidspartnere. I disse planene skal føringer lagt i samarbeidsfora avspeiles i strategiske beslutninger hos hver enkel enhet og i hver enkelt skole (i tråd med rundskriv G1/2008). Disse planene skal også ha fokus på evaluering. (kap.8).
	Kriminalomsorgen og skoleverket etablerer et felles «fagforum». Forumet skal ha fokus på felles kurspakker og/eller etterutdanningskurs for ansatte i skolen og arbeidsdriften. Dette skal ha til hensikt å fremme samarbeid, utvikle felles faglige plattformer og arbeidsmål (kap. 8).
Kvalifisering til arbeidslivet skal være en integrert del av tilbakeføringsarbeidet.	Valg av aktivitetstilbud skal fattes i samråd med den innsatte på grunnlag av en systematisk kartlegging av den enkeltes totale behov, forutsetninger og interesser (punkt 6.9.1).
	Motivasjon, evner og interesse for kompetansebygging skal vektlegges ved tilsetting i tillitsjobber (punkt 7.1.5).
	Samorganisere alle aktivitetstilbud ved fengslene under en <i>driftsleder – aktivitet</i> eller <i>avdelingsleder – aktivitet</i> som

	<p>rapporterer direkte til fengselsleder (punkt 10.5.5.2).</p> <p>Avskaffe stillingsbetegnelsene <i>driftssjef, verksmester, underverksmester og verksbetjent</i>, og opprette nye stillingsbetegnelser i form av driftsleder – aktivitet <i>avdelingsleder – aktivitet og arbeidsleder – aktivitet</i>. Stillingsbetegnelsen <i>underverksmester</i> erstattes ikke (punkt 10.5.5.2.).</p> <p>Det etableres et kriminalomsorgsfaglig utdanningsopplegg for verksbetjenter og andre tilsatte i kriminalomsorgen uten fengselsfaglig bakgrunn. Utdanningen skal akkrediteres som høyere utdanning (punkt 13.6.1).</p>
Styrket samarbeidet med NAV	<p>Det etableres et rundskriv etter modell av G 1/2008 som skal ligge til grunn for samarbeidet mellom kriminalomsorgen og Arbeids- og velferdsetaten. I teksten må det tydelig fremgå at alle innsatte skal tilbys alle rettighetsbelagte tjenester. Det skal også presiseres at samtlige fengsler eller separate underavdelinger skal ha en egen NAV-veileder med arbeidssted i fengselet (punkt 8.2.3).</p>
Styrket samarbeid mellom kriminalomsorgen, opplæringsetaten og NAV	<p>Det etableres fora/arenaer i alle fengsler og/eller separate underavdelinger hvor både ansatte fra NAV, skole og arbeidsdriften deltar (kap.8).</p> <p>Det utarbeides en egen del i kriminalomsorgens kartleggingsverktøy som tar for seg behov innenfor arbeid, kompetanse og opplæring. Opplæringsetaten og NAV skal få tilgang til disse dataene dersom den innsatte samtykker til det. Denne kartleggingen må kunne følge den innsatte gjennom soningsforløpet, også på tvers av enheter (kap. 8).</p> <p>Dagpenger til alle aktiviserte finansieres over samme budsjettpost, uavhengig om den innsatte er i arbeid, går på skole eller deltar i program (kap. 10).</p>

Delmål 2

Arbeidstilbudene skal kunne aktivisere alle og tilpasses den enkelte innsattes behov, forutsetninger og interesser.

Strategi	Tiltak
----------	--------

Skaffe nødvendig fleksibilitet for å kunne oppfylle delmålet.	Det etableres krav til fengselsbygg nedfelt i forskrift tilsvarende regelverk for barnehagebygg og sykehus. I forskriften skal det blant annet presiseres at antallet aktivitetsplasser skal overgå antallet plasser i den ordinære kapasiteten med 5 prosent (kap. 6).
	Ettersom enhetene for kvinner er fåtallige, må arbeids- og opplæringstilbudene være ekstra brede og fleksible ved disse enhetene (punkt 6.9.5).
	Hver enhet skal etablere tilpassede arbeidsplasser til innsatte som ikke er motivert til å ta del i kompetansebygging eller som har mistet et annet tilbud (punkt 7.1.5).
Legge til rette for tidlig planlegging av kompetansebyggingsløp i forbindelse med straffegjennomføring eller varetekt.	Tilby domfelte kartleggingsamtale og rådgivning i forkant av innkalling til straffegjennomføring (punkt 6.9.1).
	Legge mer vekt på behov for kompetansebygging ved valg av enhet for straffegjennomføring (punkt 6.9.1).
	Etablere en tydelig oversikt over arbeids- og opplæringstilbud på kriminalomsorgen.no (punkt 6.9.2).
	Varetektsinnsatte gis tilbud om deltakelse i kriminalomsorgens behovskartlegging (punkt 6.9.9).
Likebehandling av innsatte	Det lovfestes at kjønn verken direkte eller indirekte kan brukes som begrunnelse for å forskjellsbehandle innsatte med tanke på et likeverdig aktivitetstilbud (punkt 6.9.5).
	Av hensyn til muligheter for kompetansebygging mener arbeidsgruppa

	det er lite heldig med fengsler for både kvinner og menn. (punkt 6.10)?
Videreutvikle tilbud for innsatte som ikke skal tilbakeføres til Norge.	Kriminalomsorgen må i samarbeid med opplæringsetaten systematisk innhente kunnskap om arbeidsmarked og utdanningssystemene i land som er sterkt representert med innsatte i norske fengsler. Det bør i denne sammenheng nedsettes et prosjekt som spesialiserer seg på realkompetansevurdering av innsatte med utdanning og arbeidspraksis fra utlandet (punkt 6.9.6 og kap 11).

Delmål 3

Styringen av arbeidstilbudene skal gi enhetene tydelige mål for arbeidstilbudene og gode vilkår for å realisere disse.

Strategi	Tiltak
En effektiv styringsdialog der faglige målsetninger ved arbeidstilbudene integreres i etatsstyringen.	Etablere en tydelig faglinje fra Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) via regionadministrasjonene til enheten. Det skal settes av minimum ett årsverk på hvert nivå til arbeid med arbeidstilbud til innsatte (kap.10).
	Det må etableres nye rapporteringspunkter, styringsparametere og resultatmål som i større grad favner målsetninger knyttet til kompetansebygging og tilbakeføring til arbeidslivet. Se arbeidsgruppas forslag til rapporteringspunkter (punkt 10.5.1).
	Arbeidsgruppa mener dagens rapporteringssystem, Kompis, må byttes ut og erstattes med et system som gir større muligheter for mer utfyllende informasjon om innsatte og domfelte samt enhetenes aktivitetstilbud (punkt 6.9.1 og 10.5.2).
	Hvert fengsel pålegges i en treårsperiode å utarbeide en årsrapport der de redegjør for arbeidstilbudet ved enheten. Rapporten skal inneholde både kvantitative og

	<p>kvalitative parametere og skal også omfatte en vurdering av enhetens utfordringer knyttet til måloppnåelse. Regionadministrasjonen pålegges ansvaret for å kvalitetssikre rapporten, og på grunnlag av dette redegjøre for måloppnåelsen i regionen overfor KDI (punkt.10.5.1).</p>
<p>Gi enhetene faglig støtte og initiere fellesløsninger der det er ønskelig.</p>	<p>Kriminalomsorgens verktøy for behovskartlegging må innføres nasjonalt. Data fra kartleggingene skal sammenstilles og utgjøre et grunnlagsmateriale for strategiske beslutninger på nasjonalt nivå (punkt 6.9.1).</p>
	<p>Det inngås sentrale avtaler om innkjøp av nødvendig og egnet programvare til blant annet lager- og økonomistyring (kap.10 og punkt 12.4).</p>
	<p>Det etableres et nasjonalt markedsføringsapparat med base i KDI (punkt 12.4).</p>
	<p>Etablere en felles nasjonal nettbutikk for hele kriminalomsorgen der alle enheter kan legge varene sine ut for salg. Nettbutikken driftes av KDI (punkt12.4).</p>
	<p>Oversettelse av avtaler, informasjonsmaterieell og andre relevante dokumenter for arbeidsdriften bør sentraliseres (punkt. 6.9.6).</p>
<p>Videreutvikling av arbeidstilbudene til innsatte.</p>	<p>Gjennomføre en utredning der alternative organiseringer av arbeidsdriften vurderes. Utredningen skal ta for seg arbeidsgruppas forslag i punkt 10.5.5.3:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Arbeidstilbud organisert under opplæringssetaten • Arbeidsdriften organisert som et statlig foretak • Organisatorisk samordning av arbeid, skole, programvirksomhet og fritid <p>Det må tas initiativ til forskning på effekten av arbeid og utdanning i fengsel i Norge (punkt 10.5.3).</p> <p>Data fra kriminalomsorgens rapporteringssystem krysskobles med sysselsettingsstatistikk fra Statistisk</p>

	sentralbyrå (punkt 10.5.3).
Styrket samarbeid mellom fengsler og friomsorgskontorer.	Samorganisere arbeidstilbud for innsatte (fengselsstraff) og domfelte (samfunnsstraff/ bøteteneste) utenfor fengsel (punkt 9.2.2).
	Gjennomføre nødvendige endringer i retningslinjer slik at domfelte dømt til samfunnsstraff eller bøteteneste kan aktiviseres i vedlikehold av kriminalomsorgens bygningsmasse utenfor fengselsmurene, på oppdrag fra Statsbygg (punkt 9.2.3).
Bedre samhandling mellom enhetene.	Etablere en oversikt over produserte varer og tjenester på kriminalomsorgens intranett. Hver enkelt enhet er ansvarlig for å holde oversikten for sin virksomhet au jour (punkt 12.4).

Delmål 4

Arbeidstilbudene skal holdes oppdatert med endringer i arbeidslivet og arbeidsmarkedet.

Strategi	Tiltak
Styrket kunnskap om arbeidsmarkedet.	Direktoratet, regionene og enhetene må systematisk opparbeide seg kunnskap om arbeidsmarkedet i Norge og andre land der innsatte skal tilbakeføres. Dette presiseres i tildelingsbrev i forbindelse med statsbudsjettet. Direktoratet må i samarbeid med regionene gjøres ansvarlig for at kunnskap om arbeidsmarkedet formidles på tvers av enheter og forvaltningsledd (kap. 11).
Styrket kompetanse blant ansatte i arbeidsdriften.	KDI går i forhandlinger inn for å flytte verksbetjenter ut av lønnsramme 39 og at det åpnes for differensiert avlønning basert på etterspurt kompetanse (punkt 13.6.2).
	Fullført relevant utdanning på videregående nivå eller fagbrev/ svennebrev skal være et minstekrav ved ansettelse i arbeidsdriften. (kap. 13).
	Det må i økende grad legges til rette for at tilsatte i arbeidsdriften holder seg faglig oppdatert. Enhetene skal årlig rapportere på hva de har foretatt seg i dette henseendet

	(kap.13 og punkt 10.5.1).
	Enheter med mer enn 100 innsatte skal ha tilsatt minimum ett årsverk innen salg og markedsføring. Ved mindre enheter må behovet for denne kompetansen gjenspeile seg i enhetens totale kompetanseportefølje (punkt 12.4).
	Ansatte i arbeidsdriften må tilbys kurs i konflikthåndtering og fysisk maktanvendelse (punkt 13.5.8).
Mer sysselsetting utenfor fengsel.	Økt bruk av frigang, straffegjennomføring i samfunnet (§16), og overgangsbolig (punkt 9.2.4).
	Arbeidsformidling gjennom utvidet samarbeid med NAV (punkt 8.2)
	Styrket kontakt med potensielle arbeidsgivere for innsatte gjennom økt satsing på salg og markedsføring (kap 12).
Økt spesialisering	Hver enhet må konsentrere sitt arbeidstilbud rundt færre virksomheter. Et mangfold av arbeidstilbud må derfor bestrebes på nasjonalt nivå (punkt 11.3.5).
Endre de innsattes arbeidstilbud slik at de i større grad gir kompetanse relevant for det ordinære arbeidsmarkedet	Kriminalomsorgens sysselsettingstilbud dreies i retning avtjenester på bekostning av produksjon (kap. 11).
	Innsatte må i økende grad involveres i administrativt arbeid i forbindelse med produksjon av varer og tjenester (kap. 11)
	Arbeidsdagen for innsatte i fengsel skal så langt det er mulig ligne på arbeidsdagen i det ordinære arbeidsliv, både når det gjelder innhold og lengde. Innsatte bør tilbringe alle pauser på arbeidssted (punkt 11.2.2).
	Bruk av IKT-verktøy skal benyttes i arbeidstilbudene der de er relevante. <i>Internett for innsatte</i> eller <i>Desktop for skolen</i> må kunne benyttes i arbeidssammenheng selv om innsatte ikke er elever ved skolen (Punkt 11.3.4).
	Endre Rundskriv KSF 1 2012 <i>Regler for dagpenger til innsatte og dagpengenes størrelse</i> : Det bør suppleres at innsatte som viser fremragende utøvelse eller innsats knyttet til arbeid eller opplæring, skal kunne tilgodesees med tillegg i dagpengene (punkt 7.1.6).

